

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Be-reshit

Premsla, Yitṣḥaq Itsaḥ ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 568 [1807 oder 1808]

מג

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10084

שארטען, ווען איך איהן דיר
ניכט ווידער ברינגע: גיב איהן
נור אין מיינע האַנד, איך
ווילל איהן דיר ווידער צוריק
ברינגען: (לח) ער שפראך,
מיין זאָהן זאָלל ניכט מיט
איך הינאָב ריווען: דען זיין
ברודער איזט טאָד, ער איזט
אַלליין איבריג, ווען איהן איין
אונגליק בעגעגעטע, אויף דעם
וועגע, וועלכען איהר ריווט,
זאָ ווידרעט איהר מיין גרווען
הויפט מיט קוממער אין דיא
גרוֹפֿט ברינגען:

מג (א) אינדעסען וואָר דיא
הונגערוואַטטה שוועהר
אים לאַנדע: (ב) אַלז וואַ נון
דען איינקויף, וועלכען זי

פאָן טצרים געבראַכט, אויפגעצעהרט האַטטען: שפראַך איהר פֿאַטער צו איהנען,

תָּמִית אִם-לֹא אָבִיָּאנוּ יִרְדֶּה
תִּנְה אתו על־יְדֵי וְאָנִי אֲשִׁיבֶנּוּ
אֲרִיד: לח וַיֹּאמֶר לֹא-יִרְדֶּה בְּנֵי
עִמְכֶם כִּי-אֲחִיו מֵת וְהוּא לִבְדּוֹ
נִשְׁאָרוּ וְקִרְאָהוּ אֶסּוֹן בְּדַרְדָּר אֲשֶׁר
תִּלְכּוּ בָהּ וְהוֹרְדֶתֶם אֶת-שִׁיבְתִי
בִּיגוֹן שְׂאוֹלָה: מג ח וְהִרְעַב
כָּבֵד בְּאָרֶץ: כ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר בָּלּוּ
לֶאֱכַל אֶת-הַשֶּׂבֶר אֲשֶׁר הֵבִיאוּ
מִמִּצְרַיִם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲבִיהֶם

שכו

פאָן טצרים געבראַכט, אויפגעצעהרט האַטטען: שפראַך איהר פֿאַטער צו איהנען,

ר ש י

תרגום אונקלוס

מי שניו אכודים קרוי שכול: (לח) לא ירד
בני עמכם. לא קבל דבריו של ראוּבֵן אֲמֵר
בכור אטע הוּא זה הוּא אומר להעִיִת בניו וכי
בניו הם ולא בני:

מג (ב) כאשר בלו לאכול יהודה אמר
להם החמיטו לזקן עד שתכלה פת
עין הבית: כאשר בלו. כד שניאו והשתרגס
כד

מג (א) וכפנא תקיף בארעא: (ג) וְהוּא בֵר שְׂצִיאוֹ לְמִי בַל יֵת עֲבוּרָא דְאִתְיָא
מִמִּצְרַיִם וְאָמַר לְהוֹן אֲבוּהוֹן

תָּמִית אִם לֹא אֲתִיבִיָּה לָךְ הִב יִתֵּן
עַל יְדֵי וְאָנֹא אֲתִיבִיָּה לָךְ: (לח) וַאֲמַר
לֹא יָהוּת בְּרִי עִסְכּוֹן אֲרִי אֲחֹזִי מֵת
וְהוּא בְּלַחְדוּדֵהִי אֲשֶׁתְּאֵר וַיִּשְׁרַעְעָה
מִוֹתָא כְּאֹרְחָא דִּי תְּהִבּוּדָה וְתִתְּמֵן
יֵת שִׁיבְתִי בְּרוּזָא לְשִׂאוֹל:

מג (א) וכפנא תקיף בארעא: (ג) וְהוּא בֵר שְׂצִיאוֹ לְמִי בַל יֵת עֲבוּרָא דְאִתְיָא
מִמִּצְרַיִם וְאָמַר לְהוֹן אֲבוּהוֹן

ב א ו ר

בהיות ענשך עליו אם לא אשיבנו אליך והוא כענין מה שאמר יהודה וסמלתי לך כל היש
וכו', והנה יעקב לא נטח בראובן כאשר נטח ביהודה וכו', והכלל כי היתה ענת יהודה
טובה להניקו לזקן עד שיכלה פת עין הבית כי אז ישמע והוא מה שאמר לו ונחיה ולא נחיה
גם אכחטו גם אחת גם טפג. (קטור מדברי הרמב"ן ז"ל): על ידי, אין הכוונה כי כולל
ידי, רק הכוונה כי על אחריותי: (לח) לא ירד בני עמכם, לא קבל דבריו כי אמר כי
בניו אינם בני, כן פי' רש"י, והוא מב"ר: והוא לבדו נשאר, תיכ"ע מן אחיה: וקראהו,
ענין וקרה והדומות שאלו ככוונה, והעורה על היגיון הזה נמשך רובו כה"ל למ"ד הסעל,
ומוטו באל"ף למ"ד הסעל, וכן להלן גפ' ויגש (מ"ד כ"ט) נאמר וקרה, נהשע
למ"ד הסעל על דרך גורת נמי למ"ד ה"ל:

מג (ב) כאשר בלו, לשון רש"י כאשר בלו, כד שניאו (כן ת"א, ויכ"ע תרגום
פסוק

מג (א) וכפנא תקיף בארעא: (ג) וְהוּא בֵר שְׂצִיאוֹ לְמִי בַל יֵת עֲבוּרָא דְאִתְיָא
מִמִּצְרַיִם וְאָמַר לְהוֹן אֲבוּהוֹן

מג (ב) כאשר בלו, לשון רש"י כאשר בלו, כד שניאו (כן ת"א, ויכ"ע תרגום
פסוק

מקץ מג

שבו שברו לנו מעט אכל :
וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי יְהוּדָה לֵאמֹר הָעֵד
הָעֵד בָּנוּ הָאִישׁ לֵאמֹר לֹא תֵרְאוּ
פָנַי בְּלִתֵּי אַחֵיכֶם אַתְּכֶם : ד אִם־
יִשָּׁךְ מִשְׁלַח אֶרֶץ־אֲחֵינוּ אֲתָנוּ
נִרְדָּה וְנִשְׁבַּרְהָ לָךְ אֶכֶל : ה וְאִם־
אֵינְךָ מִשְׁלַח לֹא נִרְדָּה כִּי־הָאִישׁ
אָמַר אֱלֹהֵינוּ לֹא תֵרְאוּ פָנַי בְּלִתֵּי
אַחֵיכֶם אַתְּכֶם : ו וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל
לְטָה

תרגום אשכנזי שיט

געהט ווידער הין! קויפט אונז
איין וועג שפיוע איין :
(ג) יהודה אנטווארטעטע :
דער מאן האט אונז גע-
ווארנט, אונד שפראך, איהר
ואללט מיין אנגעוויכט ניכט
ווידער זעהען, ווען אייער
ברודער ניכט בייא אייך איזט :
(ד) שיקוט דוא אונזערן ברוד-
דער מיט אונז : זא רייזען וויר
דינאכ, אונד קויפען דיר
איין : (ה) שיקוט דוא איהן
אבער ניכט מיט, זא קאנגען
וויר ניכט הינאכ רייזען : דען
דער מאן האט צו אונז גע-
שפראכען, איהר ואללט מיין
אנגעוויכט ניכט זעהען, ווא
אייער ברודער ניכט מיט אייך איזט : (ו) ישראל שפראך, ווארום

תרגום אונקלוס

אזכור זכורנו לנא ועיר עברא : (ג) ואמר
ליה יהודה למיטר אסקרא אסקר
בנא נקרא למיטר לאתחזון אפי
אלהין כד אחוכון עמכון : (ד) אם-
איתך משלח יתאחזא עמנא נוחות
ונכון לך עברא : (ה) ואם ליתך
משלח לא נוחות ארי נקרא אמר
לנא לא תחזון אפי אלהין כד אחוכון
עמכון : (ו) ואמר ישראל לטה

ר ש י

פד ספיקו טועה, כאשר כלו הנמלים לשתות
מתורגם כד ספיקו כששתו די ספוקס הוא נמר
שתייתם • אבל זה כאשר כלו לאכול כאשר תם
האוכל הוא ומתרגמין שניאו : (ג) העד העד
העיד לשון התראה מתרה זו בפני עדים • וכן
העידותי בכס (דברים ל"א) • רד העד בעס
(שעות י"ט) : לא תראו פני בלתי אחיכם
אתכם • לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם •
ואונקלוס מתרגם אלהין כד אחוכון עמכון יש
הדבר על אופניו ולא דקדק לתרגם אחר
לשון המקרא : לט

באור

פסקו, (והיא היא), והמתרגם כד ספיקו טועה, כאשר כלו הנמלים לשתות (לעיל
כ"ד כ"ב), מתורגם כד ספיקו, כששתו די ספוקס הוא נמר שתייתם אבל זה כאשר
כלו לאכול, כאשר תם האוכל הוא ומתורגם כד שניאו עכ"ל, הכוונה כי אם סנת
ההפסק בפועל, אבל כאן הסנה בפועל, כי תם האוכל : (ג) העד העד, ל' התראה
שסתם התראה מתרה זו בפני עדים, העדתי באבותיכם (ירמיו' י"א ז'), רד העד
בעס (שעות י"ט כ"א) • (ד"ט) : לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם, לא תראו
בלתי אחיכם אתכם, ואונקלוס תרגם אלהין כד אחוכון עמכון, יש הדבר על אופניו
ולא דקדק לתרגם אחר לשון המקרא • (ד"ט), ויב' וכן המתרגם האשכנזי דקדק
לתרגם

לְמַה הִרְעַתְתֶּם לִי לְהַגִּיד לְאִישׁ
הָעוֹד לְכֶם אָח: וַיֹּאמְרוּ שְׂאוּל
אֶשְׂאֵל הָאִישׁ לָנוּ וּלְמוֹדֵדֵינוּ
לְאמֹר הָעוֹד אֲבִיכֶם חַי הוֹשֵׁה
לְכֶם אַחֲוֵנוּגְד־לוֹ עַל פִּי הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה הַיְדוּעַ גִּדַּע כִּי יֹאמֹר
הוֹרִידוּ אֶת־אֲחֵיכֶם: ח וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל אָבִיו שְׁלַח
הַנַּעַר אֶתִּי וְנִקְוָמָה וְנִלְכָה וְנַחֲיָה
וְלֹא

ווארום האבט איהר מיר דאן
צו ליידע געטהאן: דאס איהר
דעם מאננע געזאגט, וויא
איהר נאך איינען ברודער
האבט? : (ו) זיא אנט
ווארטעטן, דער מאן האט
אויזגעפראגט נאך אונז, אונד
נאך אונזערער פערוואגשאפט,
שפראך, לעבט אייער
פאטער נאך, האבט איהר
נאך איינען ברודער? דא
נאנטען וויר איהם, זא וויא
דיא זאלען ויך פעהאלטען:
קאנטען וויר וויסען, דאס ער
שפרעכען ווירדע, ברינגט
אייערן ברודער העראב? :

(פ) יהודה שפראך צו וינעם פאטער, שיקע דע קנאכען מיט מיר, זא וואלען
וויר אונז אויפמאלען אונד ריווען: דאמיט וויר דאן לעכען ערהאלטען, אונד

רש"י

תרגום אונקלוס

לְמַה אֲבִיאֲשֶׁתּוֹן לִי לְתַנְאָה לְגִבְרָא
הָאֵית לְכוּן אָחָא : (ו) וַאֲמָרוּ שְׂאֵלָא
שְׂאֵיל־גִּבְרָא לְגַא וְלִילְדוֹתָא לְטִיטֵר
הָעַד קַעַן אָבוּכוֹן קָיִים הָאֵית־לְכוּן
אָחָא וְתַנְיָא לִיהַ עַל־טִיטֵר פִּתְגָמָא
הָאֵלִין הַטְּדַע תַּיִנָא יְדַעִין אַבִּי טִיטֵר
אֲתוּתִי יֵת אַחוּכוֹן: (פ) וַאֲמָר יְהוָה
וְנִקְוִים וְנִיל וְנַחֲי

(ו) לנו ולמולדתנו • למשפחותינו • ומדרשו
אפי' עבי עריסותינו גלה לנו: ונגד לו • שיש
לנו אב ואח: על פי הדברים האלה • על פי
שאלותיו אשר שאל החקקנו להגיד: כי יאמר •
אשר יאמר כי משמש בלשון אס • ואס משמש
בלשון אשר הרי זה שמש אחד מארבע לשונותיו
שהרי כי זה כמו אס כמו עד אס דברתי דברי:
(ח) ונחיה • כלכנה בו רוח הקדש על ידי
הליכה זו תמי רוסך שגא' ותמי רוח יעקב
לְיִשְׂרָאֵל אָבוּהִי שְׁלַח עוֹלִיטָא עִטִּי

כאור

לתרגם אחר לשון המקרא: (ו) לנו ולמולדתנו • עלינו ועל משפחותינו: על פי
הדברים האלה, על פי שאלותיו אשר שאל החקקנו להגיד • (רש"י), והמתרגם האשכנזי
מפרש ונגד לו (תשובת שאלותיו) על פי הדברים האלה (דברי אמת שאנו יודעים, ולא עלתה
על דעתנו לשנות אחז דבר, כי) הידוע גידע וגו', ומכוון היטב חבור המאמרים: הידוע
גידע, אונקלוס ויכ"ע תרגמו הידוע היטב ידעין, בלשון עבר, וכן המתרגם האשכנזי תרגם
בלשון עבר בלתי כשלים כדרך ספורי המעשים, והוא זמן מורכב (האכן וויר טוס פאר אויז וויסן
קעכן): (ח) ונחיה ולא נמות, דרך הכתיב לכפול כזה: גם אנחנו גם אחת גם טפטו,
כל אחד לרבות על חנורו לפי שאין דבר מוקדם בענין הכוונה לפיכך אמר גם עם הקוד' כי יבאר
היותו אחרון לפיכך יאמר גם עם כל אחד, וכמו זה הדרך בלשון הקדש ככ"ף השמש בלשון
כעם הכהן כעבד כאלכינו (ישע' כ"ד ב'), כמוך כפרעה (לבקן מ"ד י"ט), כלומר זה כזה
זה

וְלֹא נִמְוֹת גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אֶתָּה
 גַּם־טַפְּנוּ: ט אֲנֹכִי אֶעֱרַבְנִי מִיָּדִי
 תִּבְקַשְׁנוּ אִם־לֹא הִבִּיאֲתִיו אֵלֶיךָ
 וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחָטְאתִי לָךְ
 בְּרֹדְהֵי־יָמַיִם: י כִּי רֹלַא
 הִתְמַהֲמַהֲנוּ כִּי־עָתָה שְׁבַנּוּ זֶה
 פְּעַמַּיִם: יא וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרָאֵל
 אֲבִיָּהֶם אִם־בְּנֵי יִפְּוֹא זֹאת

אונד ניכט אללע זאמט אום
 קאממען, זא וואהרל וויר,
 אלו דוה אונד אונדע
 קינדער: (ט) איד ווילל
 בירגע זיין פיר איהן, פאן
 מיינער האנד פארדע איהן!
 ווען איד דיר איהן ניכט
 ברינגע, אונד פאר דיר
 הינשטעללע, זא ווילל איד
 אללע צייט געגען דיר גע.
 זינדיגט האבען: (י) האממען
 וויר ניכט זא לאנגע געווימט:
 וויר ווארען שאהן צווייט מאל
 צוריקגעקאממען: (יא) דא
 עשו

שפראך ישראל איהר פאטער צו איהנן, ווען דעם אלזא איוט, זא טוהט ריזעו:

תרגום אונקלוס

ר ש י

וְלֹא נִמְוֹת אִף אֲנַחְנָא אִף אֶתָּה אִף
 טַפְּלָנָא: (ט) אָנָא מְעַרְבְּנָא־בֵּיהּ
 מִדִּידִי תִבְקַעֲנִיה אִם לֹא אִיתִינִיה
 לָךְ וְאִקְיִמִנִיה קִדְשֵׁךָ וְאֶהֱיִי־חַטִּי־לָךְ
 כָּל יוֹמָיָא: (י) אָרִי אֲדוּלָא פִּזּוֹן בְּרָא
 אֶתְעַבְּבָנָא אָרִי כְּעוֹן תִּבְנָא דְנִן תִּרְתִּין
 זְמִינִן: (יא) וַאֲמַר לְהוֹן יִשְׂרָאֵל אֲבוּהוֹן
 אִם־בְּנֵי הוּא דָא עֲבִירוּ סבו

אביהם: ולא נמות * ברעב, בכיין ספק יתפש
 ספק לא יתפש ואנו כלנו מתים ברעב אם לא
 כלך * מוטב שתניח את הספק ותתפש את
 הודאי: (ט) והצגתיו לפניך * שלא אביאנו
 אליך מת כי אם חי: וחטאתי לך כל הימים *
 לעה"ב: (י) כי לולא התמהמהת * על ידך
 כבר הייט שנים עם שמעון ולא נכטערת כל
 הימי' הללו: (יא) איפוא * לשון יתר הוא
 לתקן המלה בלשון עברי אם כן אודקק לעשות
 שאשלתו עמכם כריך אני לחזור ולבקש איה
 פה תקנה וענה להשיאכם ואומר אני זאת
 עשו

באור

וזה כוה * (רד"ק נשרשים שרש נס): (ט) אנכי אערבנו, על חשש מיתה בידי שמים,
 אמר לו מוטב להניח את הספק ולתפש את הודאי, ובכימין ספק אם ימות אם לאו, ואם
 לא תשלתנו, אז נמות בודאי כולנו גם אכחנו וגו', ועל חשש מיתה בידי אדם, קבל עליו
 אחריותו וערב בעדו: הביאתיו וכן והצגתיו, אונקלוס ויב"ע תרגמו, איתמיניה,
 ואקיימיניה, בלשון עתיד, ויהיו עבדים במקום עתידים, ולפי מ"ש בהקדמה ובפ' ויחי
 בפסוק ויולדתך (להלן מ"ח ו'), וכשאר מקומות בבאורי שהעבר המורכב עם העתיד יבוא
 לפעמים בלשון עבר ולפעמים בלשון עתיד, יהיו גם אלו ממיין זה, והיינו שאז יהי' עבר
 אחר שאביאנו ואביגנו לפניך, ויתורגם לכ"ז (ווען איד דיר ניכט איהן נבראכט האבן,
 אונד פאר דיר גשטעללט האבן ווירדי): והצגתיו לפניך, שלא אביאנו אליך מת כי אם חי *
 (רש"י), ור"ל מת ע"י בני אדם: וחטאתי לך כל הימים, ענין וחטאתי אחשב עבמי
 כחוטא כל הימים, ורש"י כתב כל הימים, לעה"ב: (י) לולא, כתוב באל"ף ענינה אם
 לא, ואפשר שהמלה מורכבת מן לו שענינה אם ומן לא: החמהמהנו, ענין עכוב: (יא) אפוא
 אני לחזור ולבקש איה פה תקנה וענה להשיאכם ואומר אני זאת עשו * (רש"י): מוזרת

נעמטט פאן דען בעסטען פריסטען דען לאנדען אין איירעם געפאוע מיט, אונד ברינגט דיזעם מאנגע איין געשענק, איין וועניג באלואם, איין וועניג האניג, געווירצי, לאטום, פישטאציען, אונד מאנדעלן, (יב) אונד צווייא מאהל ווא פיהל געלד נעמטט מיט: נעמליך אויך דאן געלד,

דאן

רש"י

עצו: חזרת הארץ ממשנה בארעא שהכל מומרים עליו כשהוא בא לעולם: נכחת שעה ב"ר: בטנים: לא ידעתי מה הם: ובפירושי א' ב' של ר' מכיר ראיתי פישט'ניא (כל"א פיסטאציען) ודמו' לי שהם אפרסקין: (יב) וכסף משנה: פי שנים כראשון: קמו בידכם

עשו קחו מזמרה הולין בכליכם והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש נכחה ור'ט בטנים ושקדים: יב ובסוף משנה קחו בידכם ואת הכסף

המושב

תרגום אונקלוס

סבו טרן שפח בארעא קטעין ואתו לגברא תקרובתא וער קטא וועיר דבש שעף ולטום בוטין ושקדן: (יב) ובספא על-חר-תרין סבו בידכון ויתבספא דאיתותב

באור

הארץ משיב פירות הארץ, ורש"י כתב שהכל מומרים עליו כשהוא בא לעולם: צרי פירשתיו כפ' ושב (לעיל ל'ו כ"ה): רבש, הוא דבש מערים שנשתנה בו א' כמ"ג ארץ ית שמן ודבש (דברים ח' ח'): נכחה ולט, פירשתיים בפ' הנ"ל (סס): בטנים, יש לומר שקורין להם בלע"ז פיכ'ולי (פיכילין, פימפריניס בל"א), והם גרעיני הורע הנעשאים בין גלדי פרי הפיכ'וס (פיכטי), ואולם יותר נראה שהוא הפרי הנקרא פחת"ק או פיס'תחני (ושניהם אחד כמו כורש וזירא"ס, קיסר וזי"אר), וכן בל"א קורין לו (פיסטאציען), וכן פי' רש"י בשם פירושי א' ב' של רבי מכיר, והרמב"ם בפ' לומ' שביעית פ"ו מ"ה, וכן משמע בירושלמי (דכלאים פ"א), והאומר שהם אגוזים (שהוא בעל הערוך בערך בטן, והראב"ע) גם הוא לא יסקר, כי נראה שאנו הוא גם כולל לכל גרעין השמור תוך קליפה קשה, ויש בכללו מינים הרבה, וגם הפיסט'אני מין אגוז, והוא משוכח מאוד, טוב לרפואה ולתבטל ולערקת: אמרו עליו שהוא דומה בתבניתו לתבנית בטן, ולכן נקראו בטנים, וגדולי המחקרי הטבעי' (ריאסקארירדיז, פליניוס וגאליניוס) העידו עליו שהוא מיוחד לארץ ארם: ושקדים, הם בני ספק (מאנדלן), שהשקד'י משהרי' להתבטל יותר מאשר פירות, וכן העידו המחקרים על המאנדלן, וכן בתבנית המורה נאמר השקדים והיו הנביעי' עשות בתבנית (מאנדלקערנר, ובלשון הערב נקראו המאנדלן לוזים, וכן בלשון ארמי של יב"ע, להך תרגמו יב"ע והגאון שקדים לוזים, וכן בלשון סו"ל נראה שקראו השקד לוז (בסודות דף ס' ע"א), ואולם בלשון הכתוב נראה שזה הוא מין אחר, ושניהם מין אגוז, ולח שנכתוב הוא האגוז הקטן, וכן חנקלים תרגם לוז ג"כ לוז, ושקדים תרגם אגדן: (יב) ובסוף משנה, חנקלים ויב"ע תרגמו וכספת על סד תרין, וכן פי' רש"י, אבל כתב לשבור אבל טמא הוקר, הער, והוא מנ"ר, ודעת המתרגם האשכנזי כי זאת הכסף הוא פירו של ובסוף משנה, לבאר מדוע נזה לקחת פי שנים כראשון: והיינו א' כראשון לשבור אבל, והנ' להחזיר הכסף המושב, והוא הדרך הנהוג במקרא, כמ"ג בהקדמה ובפ' בראשית (ב' ה'), ובבאר מקומות בבאורי, ורש"י לפירושו כי אפ"ו (נפסקו ע"ו) נאמר ויקחו האנשים את

המנחה

הַמּוֹשֵׁב בְּפִי הַמְתַּחֲתִיכֶם
תָּשִׁיבוּ בְיַדְכֶם אוֹלֵי מִשְׁנֵה הוּא:
וְאֶת אַחֲיֶיכֶם קַחוּ וְקוּמוּ שׁוּבוּ
אֶל הָאִישׁ: יְיָ וְאֶל שְׂדֵי יִתְּן לָכֶם
רַחֲמִים לְפָנָי הָאִישׁ וְשַׁלַּח לָכֶם

את

דאז מאן אין אייערע פֿוטטער-
זעקע ווידער הינינגעלעגט
דאָס, זאללט איהר ווידער
מיטבריינגען, פֿיללויבט אונט
עז איין איררטהום: (יג) דאָצו
נעמטט אויך אייערן ברודער
מיט: אונד מאַכט אייך אויף,
אונד קעהרט צו דעם מאַנגע
צוריק: (יד) גאָטט דער
אַלר־מאַכטיגע געבע אייך

בארמהערציגקייט פֿאַר דעם מאַנגע, דאָס ער אייך דען

תרגום אונקלוס

רש"י

דְּאוֹתוֹתֶיךָ כִּפּוּם טוֹעֵעֵיכוֹן תְּתִיבוּ
בְיַדְכֶן הַלְטָא שְׁלוֹ הוּא: (יג) וְיָת
אַחֲוִיכוֹן דְּקָרוּ וְקוּמוּ תּוּבוּ לְיִתְּן דְּנִבְרָא:
(יד) וְאֶל שְׂדֵי יִתְּן לָכוֹן רַחֲמִין קָרָם
נִבְרָא וְיִפְטֵר לָכוֹן יִתְּ

בִּידְכֶם לְשׁוּר אוֹכַל שׁוּא הוֹקֵר הַשְׁעָר: אוֹלֵי
מִשְׁנֵה הוּא שׁוּא הַמּוֹשֵׁב עַל הַבַּיִת שְׂכָחוּ
סוּגָג: (יד) וְאֶל שְׂדֵי יִתְּן לָכֶם חֲסִידִים
כְּלוּם אֵלֶּה תְּפִלָּה דְּרִיבִי מִתְּפִלַּל עֲלֵיכֶם: אֵל
שְׂדֵי שְׂדֵי בְּנִתְיֹת דְּחִמּוֹ וְכַדִּי הַיְכֹלֶת בִּידוּ
לִיתְּן יִתְּן לָכֶם רַחֲמִים זֶה פְּשׁוּטוֹ וּמִדְּרָשׁוּ מִי
שְׂאֵמֵר לְעוֹלָם דִּי יִשְׁמַר דִּי לְכַרְוֵי שְׁלֵא שְׁקִטְתִּי
מִנְעוּרֵי כְּרַת לְבָן כְּרַת עֲשׂוֹ כְּרַת רַחֲלֵי כְּרַת דִּיכֶּה
כְּרַת וּסְפָּא כְּרַת שְׁמַעֲוֵן כְּרַת בְּנִימֵן: וְשַׁלַּח לָכֶם וְיִפְטֵר לָכוֹן כְּתַרְגוּמוֹ יִפְטֵרנוּ מֵאֲקוּרֵי
לָשׁוֹן

באור

הַמּוֹשֵׁב הוּא וּמִשְׁנֵה כִּסְף לְקַחוּ בִּידֵם וְאֵת חֲסִידֵי הַמּוֹשֵׁב, וְכֵן
לְקַחְוֹן (בְּסוּק כ"א זכ"ב), נִשְׁמַר וְנִשְׁבַּח אִתּוֹ בִּידְכֶם, וְכִסְף אַחַר הוֹרְדְכֶם בִּידְכֶם לְשׁוּר אֲכַל,
לֹא נִזְכַּר שֶׁ מִשְׁנֵה כִּסְף, בְּעִנְיַן שְׂכָר הַזְכִּירוּ הַכִּסְף הַמּוֹשֵׁב, וְלֹא נִשְׁמַר עוֹד מִשְׁנֵה כִּסְף:
אוֹלֵי מִשְׁנֵה הוּא, שׁוּא הַמּוֹשֵׁב עַל הַבַּיִת שְׂכָחוּ סוּגָג, וּמִשְׁנֵה הוּא שֶׁ מִשְׁמֹת בְּעֲלֵי הַיָּד
בְּאַחְרֵיכֶם, וְהוּא מִשְׁנֵה סוּגָג, עִם שְׂאֵיכֶם מִשְׁרָשׁוּ: (יד) וְאֶל שְׂדֵי, אֵל שִׁים דִּי בְּנִתְיֹת
דְּחִמּוֹ וְכַדִּי הַיְכֹלֶת בִּידוּ לִיתְּן יִתְּן לָכֶם רַחֲמִים זֶה פְּשׁוּטוֹ. (רש"י), הַרְכִּיב בּוֹ ב' עֲבִיבִים,
עֲבִין דִּי, וְשִׁרְשׁוּ דִי מִשְׁרָשִׁים בְּעֲלֵי ב' אוֹתוֹת, וְדָגַשׁ הַדְּלִי' לֹא יוֹדֵה כְּלוּם, רַק בֹּא אַחַר
הַפֶּתַח בְּהַשְׁלִים הַתֵּק, וְהַשִּׁין שְׁמוּעִית נְגוּרַת מִמֶּלֶת אֲשֶׁר, וְכֹאֵה בְּפִתְחָא כְּמוֹ בְּשִׁמְשׁ הוּא
בְּשֶׁר (לְעִיל ו' ג'), עַד יִשְׁקַבְּתִי דְבוּרָה (אֹפְטִים ה' ז'), וְעֲבִין שׁוֹדֵד וּמִנְכָּס
מִעֲרֹכֹת הַשְּׂמִים בִּיכְלֹתוֹ הַגְּדוּלָּה, וְתַהִי' הַשִּׁין אֲרַשִׁית, וְלֹא הַסְּכִים הַרְדֵּק בְּשִׁרְשִׁי'
אֲרַשׁ שׁוֹדֵד [אֲבַל מ"ט שֶׁ שְׁהוּ' ד' תְּמוּרַת אוֹת הַכֶּפֶל, לְדַעֲתִי יְהוּ' הַדָּגַשׁ לְחֲסֵרוֹן הַכֶּפֶל כְּמוֹהֵג,
וְהוּ' ד' לְתַחַר וְלִיחַס, כְּמוֹ שְׁפִי' הוּא שֶׁ בְּשִׁרְשׁ אַחַר בְּשֶׁם אֲבִיו ו' ל' פְּסוּק מוֹכִיחַ אֲדָם אַחֲרֵי
(מִשְׁלֵי כ"ט כ"ג) ע"ט, וְכֵן הַסְּכִים אֲבִיו ו' ל' בְּשֶׁם שְׂדֵי, וְהַרְמוֹנֵן בְּפ' לָךְ לָךְ (י"ז א'),
וְכֵן תְּרַגְסֵם הַמְּתַרְגְּסֵם (דְּעַר אֲלֵמְעַכְשִׁינֵע): (וְכַבֵּר פ' מ' סו' ב') אֲמַרוּ, ר'
נָתַן וְר' אַחַא וְר' בְּרַכִּי' בְּשֶׁם ר' יִתְּן אֲנִי אֵל שְׂדֵי, אֲנִי הוּא שְׂאֵמֵרְתִּי לְעוֹלָמִי וְלִשְׂמִים דִּי,
לִאֲרָן דִּי, שְׂאֵלְוֵי שְׂאֵמֵרְתִּי לְהַס דִּי עַד עַכְשָׁיו הָיוּ נִמְתַּחֲסִים וְהוֹלְכִים, תְּנִיחַ מִשּׁוֹר ר' אֲלֵיעֶזֶר
בֵּן יַעֲקֹב אֲנִי הוּא שְׂאֵן הַעוֹלָם וּמְלֹאכוֹ כְּדִי לְאַלְהוּתִי, תְּרַגְסֵם עֲקִילָם אֲכִיזִם אֲנָקִים עַכ"ל,
פִּי' שְׁעִילָם הוּא אֲקוּוִילָה גַר יוּנִי (וְלֹא אֲנָקִלוֹס) שְׂתַרְגְּסֵם אֵת הַתּוֹרָה בְּיוּנִי וְלֹא בְּאַרְמִי,
תְּרַגְסֵם אֵל שְׂדֵי כֵן, וּפִירוּשׁ הַעוֹלָם הָאֵלּוּ בְּיוּנִי, כְּנָפִי וְגַלְתִּי כְּכוֹן לְהַפְסֵד, וְאַחֲזוּב אֲנִי
שְׂפִלְגוּתְתֵם תְּלִי' כּוֹה שְׂרָב וְר' א' וְר' ב' יִפְרָשׁוּהוּ מִשְׁרַשׁ דִּי, וְרַאכִי' וְעֲקִילָם יִפְרָשׁוּהוּ מִשְׁרַשׁ

את אחיכם אחר ואת בנימין
ואני כאשר שכלתי שכלתי
וויקחו האנשים את המנחה
הואתו ומשנה כסף לקחו בידם
ואת בנימין ויקמו וירדו מצרים

ויעמדו

אונר

ויך אויף , ריווטען הינאכ נאך מצרים ,

תרגום אונקלוס

רש"י

את אחיכון אותקנא וית בנימין ואנא
כמא דאתכולית תכולית : (טו) וגיסיכ
גובריא יתדתקרוכתא קרא ועלתו
תרון פספא נסיכא בידיהון ודברו
ית בנימין וקמו ונתתו למצרים

וקמו

בהנהגת דברים מתרגמינן ודבר
ועתה

לשון למפאי יאלמנו ואינו כופל בתרגום לשון
וישלח שהרי לשם הם הולכים אלנו : את
אחיכם זה שמעון : אשר רוח הקדש נורקס
בו לרבות יוסף : ואני עד שזכסם היה שכול
מספק : כאשר שכלתי מיוסף ומשמעון
שכלתי מבנימין : (טו) ואת בנימין
מתרגמינן ודברו ית בנימין לפי שאין לקיחת
הכסף ולקיחת האדם אזה כלשון ארמי בדבר
אנקת ביד מתרגמינן ונסיכ ודבר הנקט

באור

שדד , כי בעבור שהוא ננחי ובלתי נפסד הוא משדד המערכות חלושי הכח ומעודתי להפסד
ושלח לכם , ויפטר לבין כתרגומו יפטרנו מאסוריו ל'למפאי יאלמנו (שמות כ"א כ"ו וכו')
ואינו כופל בתרגום לשון וישלח שהרי לשם הם הולכים . (רש"י) : לכם , כמו לך לך (לעיל
י"ב א') , שלח לך אנשים (במדבר י"ג ב') , ורבים כוהה , והוא לתקון הלשון , כמו הרשב"א
נתחלת כ' לך לך , ועיין מ"א שם ש"מ מ'מנא על הרוב שהיה נכסתר ענין הטרק וההטעה
למי שליו הכטי , וכן כאן ה' ענין הטרק וההטעה בפרשות אל בני יעקב להחזיר את שמעון
ובנימין (מלבד שהם אחיהם) בעבור התרעמות שה' ליעקב עליהם אגרוש זאת , כמו שאמר להם
יעקב חתי שכלתם , לכן מלת לכס מדוקדק פה היטיב : אח אחיכם אחר , בא שלח כוהנהג ,
והראוי את אחיכם האחר , וכמוהו את שבע כבשת תקח מידי (שם כ"א ל') , ויראה לי שזוה
דרשו חז"ל בב"ר אחיכם זה יוסף , אשר זה שמעון (ונרש"י הטעם סתם להפך) , והי' לדבריהם סתם
וא"ו העטף , ומנאלו רבים כן , ושעורו אחיכם ואחר , אבל לפי פאשו הוא תאר אל אחיכם ומנ
אל שמעון , ולא זכרו בשמו את שמעון בני , כי לא היה שמעון רגוי אצלו בעבור דבר שסס , כ"ס
הרמב"ן : ואנו כאשר שכלתי שכלתי , ואני עד שזכסם היה שכול מספק : כאשר שכלתי
שכלתי , כמו וכאשר אנדתי אנדתי (אסתר ד' י"ו) , כלומר על הספק אני שולחו מה שיארע
ארע . (הרשב"א) : שכלתי שכלתי , הראשון לגורת פעול והשני לגורת פעל והקוץ
בעבור הס"פ : (טו) ואת בנימין , מתרגמינן ודברו
בנימין (הן ת"א ויב"ע) , לפי שאין לקיחת הכסף ולקיחת האדם שזת כלשון ארמי , בדבר הנקט
ביד מתרגמינן ונסיכ ובדבר הנקט בהנהגת דברים מתרגמינן ודבר . (רש"י) , ולכן אף שכתבנו
מלת לקח ושכתב אחרת עמה , הונקטו אונקלוס ויב"ע להוסיף מלת ודברו כי מלת ונסיכ לא
תמצאך אחרת לבנימין , אבל כל"א יתורגמו שניהם (בעהטען) , ולכן הסתפק המתרגם האשכנזי
בכסס

ויעמדו לפני יוסף: ששי טז וירא
 יוסף אתם את בנימין ויאמר
 לאשר על ביתו הבא את
 האנשים הביתה וטבח טבח
 והכן כי אתי יאכלו האנשים
 בצהרים: י ויעש האיש כאשר
 אמר יוסף ויבא האיש את
 האנשים ביתה יוסף: יח ויראו
 האנשים כי הובאו בית יוסף
 ויאמרו על דבר הכסף השב

כאמתחתינו

אונד שטאנדען פֿאַר יוסף :
 (טז) אלו יוסף בנימין בייא
 איהנען זאָהע , שפראַך ער צו
 זיינעם הויזפֿער וואָל טער ,
 פֿיהרע דיא לייטע אין דאָן
 הויז ! לאַס שלאַכטען , אונד
 איינע מאַהלצייט בערײטען ,
 דען דיא לייטע זאָללען מיט
 מיר שפייזען דיזען מיטאָג :
 (יז) דער מאָן טהאַט , וויא
 יוסף געזאָגט האַסטע : אונד
 בראַכטע דיא לייטע אין
 יוסף'ז הויז : (יח) דיא מאָננער
 פֿירכטעטן זיך , דאַס מאָן זיא
 אין יוסף'ז הויז בראַכטע אונד
 שפראַכען , אום דען געלדען
 וויללען , וועלכען דאָן פֿאַריגע
 מאַל ווידער אין

רשי

תרגום אונקלוס

(טז) וענוח טבח והכן כמו ולטבח טבח
 ולהכן ואין וענוח לשון טויי שהיה לו לומר
 וענוח : בנהרים זה מתורגם בשירותא שהיא
 ל' סעודה ראשונה בלשון ארמי ובלעז דיו'נר
 (בל"א מיטאָגס מאַהלצייט) ויש הרבה בגמרא
 שדא לכלבא שירותיה, בנע אכולא שירותיה :
 אבל כל תרגום של נהרים טיהרא .
 (יח) ויראו האנשי' כתוב הוא בשני יו'דין
 ותרגוש ודחילו : כי הובאו בית יוסף' ואין

ארי איתעלו קבית יוסף ואמרו על עסק כסףא ראייתתב כטועננא

באור

נכנס אחת שומעך על שניהם כלשון הכתוב : ויעמדו לפני יוסף , לפי דרכנו הוא כלל שלפני
 המרט : (טז) וטבח טבח , ענין זניחה , ורש"י פי' שהוא מקור ומסר הלמ"ד וענינו ולטבח כי
 אם הי' לשון טויי הי' לו לומר וטבח נפתח : והכן , סעודה , וכן תיב"ע ואתקן תבשילא :
 בצהרים , הוא העת שאור היום חזק ונקרא בלשון שנים לפי שהיום נחלק מאורו לשנים מהבקר
 ועד חצי היום הולך ואור ומחצי היום ולמעלה הולך וערב והנהרים הוא העת שהאור חזק צו בשני
 הלדין . (ד"ק בשמים שרש נהר) , ורש"י כתב בנהרים , זה מתורגם בשירותא שהיא ל' סעודה
 ראשונה בלשון ארמי ובלעז דיו'נר [ובל"א (מיטאָגס מאַהלצייט)] , ויש הרבה בגמרא שדא
 לכלבא שירותיה , בנע אכולא שירותיה , אבל כל תרגום של נהרים טיהרא עכ"ל , אבל משמש
 עני' העתלוה אליו פה יראה שהכוונה על העת והזמן , ולכן יב"ע תרגם באשון שירותא
 טיהרא , תרגשו כמשמעו , והכסף מלת לבאר הכוונה , וכן מתורגם בל"א (דיון מיטאָג) :
 (יח) ביהת יוסף , אל בית יוסף , (יח) ויראו , בשני יו'דין ותרגישו ודחילו : כי הובאו בית

יוסף

בְּאִמְתַּחֲתֵינוּ בְּתַחֲלָה אֲנַחְנוּ
 מוֹבְאִים לְהַתְגַּלֵּל עֲלֵינוּ
 וּלְהַתְנַפֵּר עֲלֵינוּ וּלְקַחַת אֲתָנוּ
 לְעִבְדִים וְאֶת־חֲמֻרֵינוּ: יט וַיִּגְשׁוּ
 אֶל־הָאִישׁ אֲשֶׁר עַל־בֵּית יוֹסֵף
 וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו פְּתַח הַבַּיִת: כ
 וַיֹּאמְרוּ בִּי אֲדֹנָי יָרֵד יַרְדֵּנוּ
 כַּתְּחִלָּה

אין אונורע פוטטערוואקקע
 געקאטמען איוט, ווערדען
 וויר היניין געבראכט: (אום
 זיך איבער אונז דער צו
 וואלצען, אונד איבער אונז צו
 פאללען) אום זיך אונורער צו
 בעמאכטיגען, איבער אונז
 דערצופאללען, אונז צו
 שקלאוען צו מאכען, אונד
 אונורע עועל וועגצונעהמען:
 (יט) ויא טראטען צו דעם
 מאנגע הין, וועלכער יוסף'ן
 הויפערוואלטער וואר: אונד
 רערטען טיט איהם, אן דעם

איינגאנגע דעו הויזען: (כ) ויא שפראכען נעמליך, אום פערצייהונג, מיין הער!
 וויר זינד דאן פאריגע מאל העראב

תרגום אונקלוס

רש"י

כַּמְּוֹעֲנָא בְּקַדְשֵׁיָא אֲנַחְנוּ מְתַעֲלִין
 לְאַתְרֵי טְרָכָא עֲלֵנָא וּלְאַסְתַּקְפָּא עֲלֵנָא
 וּלְמַקְנֵי יִתְנָא לְעִבְדֵינוּ וּלְמַטְרָא יִתְ
 חַקְרָנָא: (יט) וַיִּקְרִיבוּ לְוֹתְנֵי טְרָכָא דִּי
 קְטִינָא עַל בֵּית יוֹסֵף וַיִּלְלוּ עִמָּה
 טִיחַת נְתַתְנָא בְּקַדְשֵׁיָא

דרך ארץ הנאים לשנוה בהללן בבית יוסף
 כי אם בטנדקאות שנעיר: וירלו' ארץ
 זה אלא לחספס אל משער: אכחטו שובאים
 א טוך הבית הזה: להתגלל להיות מתגלגלת
 עלינו עלילת הכסף ולהיותה טופלת עלינו
 ואונקלוס שתרגם לאסתקפא עלנא הוא לשון
 להתשולל
 כתרע ביתא: (כ) נאקרו בקער רבונאי

באור

יוסף, ואין דרך ארץ הנאים לשנוה בהללן בבית יוסף, וירלו' ארץ
 זה אלא לחספס אל משער. (רש"י): השב, לפי דרך הלשון ראו לומר המשב כמו שאמר לנעלה
 (כסוק י"ב), אבל דרך הכתוב לפעמים ליחס הפעולה אל הדבר שנעשה בו הפעולה ע"י אחר
 ונפרט בפעל עומד, וכמו שאמר להלן כשפסם כל אלה (פסוק ב"ג), במקום הובא, ואתקטם
 תרגם דאחותב כמו שתרג' המשב, לפי השוטה, אבל יב' תרגם פה דחב, לפי הוראת המלה
 וכן המתרגם האשכנזי חלק ביניהם שנמלת המשב הסב הפעולה אל השואים, ופה א הכסף:
 אנחנו מובאים, אל הבית הזה: להתגלל עלינו, ון ועמא מתגלל בדס (שואל כ" כ"י)
 ושמלה מתגללה בדומים (שע"ט ד'), כאדם שיהפך מכל חן פד על חבדו, ולהתכפל עליו,
 כאדם שיתכפל ברטוטו על חבדו מלוח קיומו ואנקלוס תרגם להתגלל, לחיתרברבא עלנא,
 שיכשאו עלינו כשוא היס לגליו, ולהתכפל, לאסתקפא, לשום עלינו דברים שלא היו כי הדבר
 שאינו יקרה טפל כמו לא נכל דבר אחד (יהושע כ"ג יד ויחלכי' א' ח' כ"ו), ותרג' עלילת דברי'
 הסקופי מלין, וכן ת' תאנה (שפטי' יד ד'), ת ספא. (הרמב"ן), וכת המתרג' האשכנזי:
 ולקחת אתנו לעבדים ואת חמדינו, ולקחת ששך עבשו וחסד עשו, ולקחת את חמדינו, ולפי
 שנלשון ארמי לא יתרגם לקיחת האדם לעבד כלקחת הבהמה, לכן אנקלוס שתרגם ולקחת,
 ולמקני, הוסיף אח' ותרגם ולמדנה ית חמרט, וכן יב' תרגם ולמיכס ית חמרט, וכן
 המתרגם האשכנזי שתרגם (חונם לו שקלאוון לו מאכן), הונך להוסיף ולתרגם (אונד חומרט
 אול וועג לו נעהמן): (כ) בי אדני, לשון בעי ותקטטיס הוא, וכן תרגם אנקלוס כבשו רעמי:
 ואלה

בַּתְּחִלָּה לְשֶׁבֶר־אֶכֶל: כֹּחַ וַיְהִי
 בִּי־בָאֲנוּ אֶל־הַמְּלוֹן וּנְפַתְחֶהּ
 אֶת־אֲמֹתֵהֶתִינוּ וְהִנֵּה כֶסֶף־אִישׁ
 בְּפִי אֲמֹתֶהֶתוּ כֶסֶפְנוּ בְּמִשְׁקָלוֹ
 וּנְשֵׁב אֹתוֹ בִּידֵנוּ: כִּי וְכֶסֶף אֲהַר
 הוֹרְדֵנוּ בִּידֵנוּ לְשֶׁבֶר־אֶכֶל
 לֹא יִדְעֵנוּ מִי־שֵׁם כֶסֶפְנוּ
 בְּאֲמֹתֵהֶתִינוּ: כִּי וַיֹּאמֶר שְׁלוֹם
 לָכֶם אֶל־תִּירְאוּ אֱלֹהֵיכֶם וְאֱלֹהֵי
 אֲבוֹתֵיכֶם נִרְאוּ לָכֶם מִטְמוֹן
 בְּאֲמֹתֶהֶתִיכֶם כֶסֶפְכֶם בָּא אֵלַי
 וַיִּצְא אֱלֹהִים אֶת־שְׁמֵעוֹן:
 כִּי וַיָּבֵא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים
 בֵּיתָה

הערצב געקאממען, פאר-
 ראטה איין צו קויפען :
 (כא) אלו וויר אין דער הער-
 בערגע אנקאמען, אונד
 אונרע פוטטערזאקקע אפנע-
 טען, דא וואר איינעו יעדען
 געלד זאכען אים פוטטער-
 זאקע, אונזער געלד, נאך
 דעמועלבען געוויכטע: וויר
 ברינגען עז ווידער מיט :
 (כב) אויך אנדער געלד
 האבען וויר מיט געבראכט,
 פארראטה איין צו קויפען :
 וויר וויסען ניכט, ווער דאז
 געלד אין אונרע פוטטער-
 זאקקע גלענט האט: (כג) ער
 אנטווארטעטע, וויר גוטעו
 מוטהו! פירכטעט אייך ניכט!
 אייער גאטט, אונד דער
 גאטט אייערו פאטער, האט
 אייך איינען שאטץ געגעבן,
 אין אייערע פוטטערזאקקע,
 אייער געלד האבע אייך
 געקאממען: ער פיהרטע איהנען אויך שמעון הערויז: (כד) דער מאן בראכטע ריא
 לייטע אלוף אין יוסף'ן

תרגום אונקלוס

ר ש י

בְּקִרְבֵּיתָא לְמִזְבֵּן עִיבּוּרָא: (כא) וְהָיָה
 בְּדִאֲתִינָא לְבֵית מִבְּתָא וּפְתַחנָא ית
 מַוְעֵנָא וְהָא כֶסֶף־גִּבְר בְּפּוּם מַוְעֵנִיָּה
 כֶסֶפָא בְּטַתְקִלִיָּה וְאֲתִיבְנָא יתִּיה
 בְּיָדָא: (כב) וְכֶסֶף אֲזַחְרָנָא אֲחַתְנָא
 בְּיָדָא לְמִזְבֵּן עִבּוּרָא לֹא יִדְעֵנָא מִן
 שׁוֹן כֶסֶפָא כְּמַוְעֵנָא: (כג) וְאִמֵּר
 שְׁלוֹם לָכוֹן לֹא־תִדְחִלוֹן אֱלֹהִיכוֹן
 וְאֱלֹהֵא דְאֲבוֹיכוֹן יִחַב לָכוֹן סִימֵן
 כְּמַוְעֵנִיכוֹן כֶסֶף־כוֹן אֲתֹלֹתִי וְאִפִּיק
 לוֹתְחֹן ית שְׁמֵעוֹן: (כד) וְאֵעִיל

להתעלל כדמתרגומין עלילות דכרי' תסקיפ'
 מלין' ולא תרגישו אחר לשון המקרא ולהתגולל
 שתרגם לאתרגברנא הוא לשון גלת הזהב
 (קהלת י"ג) והוצב גלתה העלתה (נחום ב')
 שהוא לשון מלכות: (כ) בי אדני' לשון בעיית
 ותחטבים הוא בלשון ארמי ביא ביא: ירד
 ירדטי' ירדה היא לנו' רגילים הייט לפרנס
 ארמי' עכשו אטגריכיס לך: (כג) אלהיכם'
 בזכותכם ואם אין זכותכם כדאוי אלהי אביכם
 בזכות אביכם נתן לכם שמעון: (כד) ויבא
 האיש' הנבא אחר הנבא לפי שהיו דומים
 אותו

לכות

גברא ית' ויבא

מא א I 41

(1)

יוסף הויו : רייכטע וואסער , דאס זיא איהרע פיסע ווא-
שען , נאך איהרען עזעלן
פוטטער : (כה) זיא בערייטע-
טען אינדעסען דאז געשענק ,
כיו יוסף צו מיטאג נאך הווע
קאטטע : דען זיא האטטען
געהארט , דאס זיא דאזעלכות
שפיווען וואלען : (כו) אלו
יוסף צו הווע קאם , כראכטען
זיא איהם דאז געשענק ,
וועלכען זיא כייא זיך האט-
טען , היינין : אונד ביקטען זיך
פאר איהם צור ערדע :
(כז) ער פראנטע נאך
איהרעס וואהל כעפינדען ,
אונד שפראך פערנער , בע-
פינדעט זיך אייער אלטער
פאטער נאך וואהל , פאן דעם
איהר געשפראכען האכט ?
לעכט ער נאך ? : (כח) זיא
שפראכען , דיין דינער ,
אונזער פאטער , בעפינדעט זיך וואהל ,
פערבייגונג ,

ביתה יוסף ויהן מים וירחצו
רגליהם ויהן מספוא
לחמריהם : כס ויכינו את
המנחה עד בוא יוסף בציהרים
כי שמעו כי שם יאכלו לחם :
ט ויבא יוסף הביתה ויביאו לו
את המנחה אשר בידם הביתה
וישתחו לו ארצה : טו וישאל
יהם לשלום ואמר השלום
אביכם הזקן אשר אמרתם
העודנו חי : כח ויאמרו שלום
לעבדך לאבינו עודנו חי ויקדו

א רגושה וישתחו
אונזער פאטער , ער לעכט נאך : זיא מאכטען איינע טיפע
אונד

רש"י

תרגום אונקלוס

איתו לתן עד שדברו אליו פתח הבית ומשאל
להם שלום לכס כמאכו ונאו אחריו :
(כה) ויכינו הזמינו עטרוה בכלים נאים :
(כו) הביתה מפרוודור לטרקלין :
(כח) ויקדו השתחוו על שאלת שלום י
קידה

לבית יוסף ויהב טיבא ואקחו ריגליהון
ויהב כסתא לחמריהון : (ט) ויאחקעו
ית תקרוכתא עד דעאל יוסף
בשירותא ארי שקטעו ארי תקון אקלון
לחמא : (ט) ועאל יוסף לביתא
ואעירי ליה ית תקרוכתא די כידיהון לביתא וסגידו ליה על ארעא :
(י) ושאל להון לשלום ואמר השלום אבוכון סבא די אטרותן העדבקען קיים)
(יח) ואמרו שלום לעבדך לאבנא עדבקען קיים וכרעו

באור

(כג) ואלהי אביכם , הכל היו יודעים שאלומדים בניסים היו (הרשנ"ס) : מטמון , כח
אונד , דברים הנאמרים ונעמיים למצינותם : (כו) אשר בידם הביתה , נאו עתה עם התשובה
לחדר המיוחד ליוסף , וכן פי' רש"י , מפרוודור לטרקלין : (כו) השלום אביכם הזקן , לדת
הראש על שאלת שלום איננה בכל מקום רק עם דבר ונתן תאר , ולכן יפרש פה שתספר הנאמר

וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ: כט וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיֵּרָא
 אֶת־בְּנֵי־מִיָּן אֲחָיו בְּן־אָמוֹ וַיֹּאמֶר
 הַזֶּה אֲחִיכֶם הַקָּטָן אֲשֶׁר
 אָמַרְתֶּם אֵלַי וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
 יַחְנֶנּוּ בְנֵי: שביעי ל וַיִּמְהַר יוֹסֵף
 בִּירְגָלָיו רַחֲמָיו אֶל־אֲחָיו
 וַיִּבְקֹשׁ לִבְכוֹת וַיִּבֶא הַחֲדָרָה
 וישתחוו קרי
 ויבך

אונד ביקטען זיך : (כט) ער
 הוב זיינע אויגען אויף , אונד
 זאָהע דען בנימין זיינען ברוך
 דער , זיינער מוטטער זאָהן ,
 שפראך , איזט דיזען אייער
 קלוינער ברודער , פֿאָן דעם
 איהר מיר געזאָגט האָבט ?
 אונד שפראך פֿערנער , גאָטס
 זייא דיר גענערדיג , מיין זאָהן !
 (ל) יוסף איילטע הינוועג , דען
 זיינע צערטלי יבקיט ענט .
 בראַנטע גענען זיינן ברודער ,
 אונד זוכטע צו זיינען : גינג
 אונד

היניין אין דאָן ציטמער , אונד

תרגום אונקלוס

ר ש י

וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ: (כט) וַיִּקַּף עֵינָיו וַיִּחַזַּא ית
 בְּיָמָיו אֲחָיו בְּרֵאשִׁית וַאֲמַר תְּרִין
 אֲחִיכֶם וַעֲרִיא הִי אָמַרְתֶּן לִי וַאֲמַר
 מִן־קֶרְסֵי יִתְרָחֶם עֲלֶיךָ בְּרִי: (ל) וַאֲחִי
 יוֹסֵף אָרִי אֲתַגְּלִלוּ רַחֲמָיו עַל
 אֲחָיו וַיִּבֶא לְטַבְּבֵי וַעֲלָ לְאֲדָרְוֹן
 בֵּית טִשְׁקָבָא וּבְכָא

קידה כפיפת קדקד השתחוואה משתטח לארץ :
 (כט) אלהים יחנך בני . בשאר שבטים שמענו
 חניכה אשר חנן אלהים את עבדך ובנימין
 עדיין לא נולד לךך ברכו יוסף בחניכה :
 (ל) כי נכמרו רחמיו . שאלו יש לך אח מאס
 אמר לי אסד היה לי ואיני יודע היכן הוא יש לך
 בנים אמר לו יש לי עשרה אמר לו ומה שם
 אמר לו בלע ובכר וגומר אמר לו מה טיבן של
 שמות הללו אל כולם על שם אחי והנרות אשר
 מצאווה . בלע שבלע בין האומות . בכר
 שיהיה בכור לאמי . אשבל ששאלו אל . גרא שנתגיייר באכסניא . ופעון שהי' נעים ביותר .
 אחי וראש אחי היה וראשי היה . שופים מפי אחי למד . וסופים שלש ראה חופתי ולא ראיתי
 אחי חופתי . וארד . שירד לבנין האומעם כדאיתא במסכת סוטה . מיד נכמרו רחמיו :
 נכמרו

באור

וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ: וכן ואתה שלטם וביתך שלום (שמש א' כ"ו), וכן תיב"ע, אבל הרד"ק
 בדרשים שרש שלם פי' זה, וכן ואתה שלטם ועוד רבים כמוהם שרש תארים, על משקל קרוב
 ורחוק: (כח) ויקרו וישתחוו, על שאלת שלום, קידה, כפיפת קדקד, השתחוואה, משתטח
 לארץ (רש"י), ועיין מ"ש בפ"י שיהיה (לעיל כ"ד כ"ו): (כט) יחנך, שרשו חנן, והעתיד
 ענין הקל ימן, כמו וחסתי את אשר חסן (שמות ל"ג י"ט), ובגוואו עם הכנעני ישתנה החולס
 שיהא ת"ג לת"ק, כדי שיוכר לבוא "אחרי" דגש למסרון ע"פ, וישתנה לפעמים לקבץ, כי
 הוא שוכר יותר אל הדגש מן הק"ח, כמו עון עקטי יסבני (תהלים מ"ט ו'), ולפעמים לקמץ
 סוף תולדתו כמו אלהים יחננו (שם ס"ז ב'), וגם פה היה ראוי להיות יחנך אלא
 שהקלה המלה ונפל הדגש מן הט"ן, ונתחלש טעמות היו ד והסתי' מזה לזה, שאל
 מה היו ד אל הסי' וקמץ הסי' אל היו ד, ודעו חטן יחנך לקול ועקד (ישעי' ל' י"ט): (ל)
 נכמרו, נערו ונתחמושו, וכן ערשו כחמר נכמרו (איוב ה' י'), נתחמושו: ויבקשו,
 יקום נכבות שלא יראוהו אחיו טובה, ושער הכתוב, ויוהר יוסף ללכת לבקש לו מקום נכבות
 ע"כ, כי נכמרו רחמיו אל אחיו, ולא יכול להתאפק עוד, על כן מהר ללכת, ויהי' מאמר כי
 נכמרו

את העברים לחם כיתועבה
 הוא למצרים: וג' וישבו לפניו
 הכבד כבכרתו והזעיר
 בצערתו ויתמהו האנשים איש
 אל רעהו: לו' שאמזאת מאת
 פניו אלהם והרב משאת בנימן

מיט' דען עכרים צואממען
 עסען, זייל עז היא מצרים:
 פור איין גרויאל האלטען:
 (ג) ויא ועצטען זיך פאר
 איהו הין, דעה אל מעוטע
 נאך זיינעם אל מער, זונד
 דעה זינגוטע נאך זיינער
 זינגער: דיא מאנגער פער-
 וואונדערטען זיך זונטער
 איינאנדער: (ד) מאן
 בראכטע דיא טהויל'ע פאן
 וס'ק'ו אנגעזיכט עז איהנען, אונד בנימין'ו אנטהויל וואר פונף טאל גראסעה

תרגום אונקלוס

רש"י

עס יעקרא לחטא ארי' בעירא
 יעקרא דחלו ליה עקרא אכלין:
 (ג) ואסתהו קדטוהי תבא פרבויתיה
 העירא פזערויתיה תתמהו נוכריא גבר
 לחבריה: (ד) ונטל חילקין פוד
 קדטוהי לקדטוהון וסגי חילקא
 דבנימן

רפה (שס"ג): (לב) כי תענה היא ידבה
 שחיו פוז למצרים לחבל את העברים
 וחנקלוס נתן טעם לדבר: (לג) הנכור
 כבכרתו: מכה בנביע וקורא רזובן שמעון
 לוי יהודה ישאכר הנולד בני אס אחת הסגו
 כסדר הזה שהיא סדר תולדותיכם וכן כולם
 כיון שהגיע לבנימין חזר זה חין ט' חס וחגי' און
 לוי אס' אכלי: (לד) משאת: מקום:
 חמט

באור

מקומות: (לג) וישבו לפניו, ויהוה חז' ל' בנ' ק' אנטל את
 בנביע והיה עשה עמו כוונתם ונרית בנביע, חזר יהודה שהיא חלק' ישב בראש, ראובן שהיא
 סכוד וכן שנו, וכן כולם, חזר חנא לית לי אחא ובנימין לית לי אחא בד' יבדת: ט' חס וחגי' און
 מיתת, מן בנין ייתן רחמי' גבי דידי לסיכך ויתמהו האנשי' וכו', וקרוז לזה סופר נס' הישר,
 רק שלא ספר שם שאמר יהוד' שהיא חלק', רק ראובן הנכור ושמעון וכו' ויהודה וישאכר חבלן בני
 אס אחת שנו לכס לחבל כאשר יולדתם וכו' ע"ס, וטעם זה הביא גם דס' ו"ל: כבכרתו,
 הנסדר בכורה, והוא בלשון הוקרא תמיד עם הוקרה ולא תואר: כצערתו, הגפנד בעירה,
 דאז בכל הוקרה עם פאר, רק כה הוא עם הוקרה: ויתמהו, שהרי כולם טלדו בשבע שלים
 חין להנחין חזה קודם לזה: (השכ"ס), ובפרט לפי דעת חז"ל שהגיד גם חזה מהם טלדו
 חס אחת ויזה מחזרת: (לד) וישא, הטעם: משאוח, דס' פי' מטת, וחז' כונתו על
 חלקי הסעודה כמו שכתוב ויבא חלקה ונתן לפננה אשתו ולכל בני' ובנותי' מטת, ולתנה יתן
 חנה אחת חס' (שש"א ח' ד' ויה'), וכן מפורש במדרש תנחומא פ' ויגש הביא מכלל סעודה
 חלה שבה גם דעת חנקלוס שתרנם חילקין, ויותר מפורש בתיב' ע' ונטל חילקין מעל סעודה,
 וכן מפורש בל"א, ויתכן לדעת' לפרשו מל' מתנה, שנתן להם מתנות ודורטת, בעת הסעוד',
 וכן מפורש נס' הישר, ויראה שכן ה' דרכם אז שבעל הסעוד' נתן מתנות ל' חס וחגי' און
 לוי הסדרה נראה כן, כי חס הכונה על חלקי הסעודה, מוזע יתן לבנימין חמט ידות כי לא
 חבל ה' פעמים יותר מחזיו: ותרב, כמו ותרנה, כתרבתה ויתנתו, וכן ותכל כל יבדת
 חזקן אהל מועד (שמות ל"ט ל"ג), נשתלחה: (השכ"ס), כונתו לב' דברים, א' שנתנה לה א'
 חלקה כנחי למ' ד' ה' א' בעתיד כנחי עם ו' ההפוך, כעבור שנה הטעם מלשיל ולא תטח הה' א'

אלו דיא אנטוילע אללער
 איבריגען : זיא טראנקען
 אונד בערוישטען זיך בייא
 איהם :

מד (א) ער בעפאהל זיינעם
 הויזפערואלטרער ,
 וויא פארגט , פיללע דיא
 פוטטערואקקע דיוער לייטע
 מיט פארראטה , וא פיל זיא
 פארטכרינגען קאנגען : אונד
 לעגע דאז געלד איינעו יעדען
 אבען אין זיינען פוטטערואק :
 (ב) מיינען בעכער אבער ,
 דעו וילבערנען בעכער , לעגע
 אבען אין דען פוטטערואק
 דעו קליינטען , אויך דאז געלד זיינען איינקויפו : ער טהאט ,

ממשאת כלם חמש ידות
 וישברו עמו : מד א ויצו את
 אשר על ביתו לאמר מלא את
 אמתחת האנשים אכל באשר
 ויכלון שארה ושים בכף איש
 כפי אמתחתו : ואת גביעי
 גביע הכסף השים כפי אמתחת
 הקטן ואת בכף שברו ויעש
 כדבר

רש"י

תרגום אונקלוס

חמש ידות * חלקו עם אחיו ומשאת יוסף ואסנת
 ומנשה ואפרים : וישכרו עמו * ומיוס שמכרוהו
 לא סתו יין ולא שתה הוא יין ואותו היום שמו :
מד (א) נביע * כוס ארוך וקורין לו
 מד"רטו (אולי פ"ל מאטרחס כל"א
 דיסטוביכר

ישו בכף גבר כפום טוענייה : (ב) וית בלדי כלידא דכסףא תשני כפום
 טועניא דשירא וית כסף זכיננהי ועכר

באור

אחר הסגול בלי גנינה, כמו ותכל, והב' שהוא פעל עומד וענינו כמו התפעל או נפעל : חמש
 ידות, חלקו עם אחיו ומשאת יוסף ואסנת ומנשה ואפרים * (רש"י), וכ"ה בב"ר, ובתנאים
 דינא, וכ"ה בתוי"ט, וכן בוסר נב' הישר, וכן פירושו בין אם הכוונה על מנת האכילה, או על
 שאר נותנות : ידוה, נקרא החלק יד שהוא מקום מוכן לאדם חלקו * (ד"ק בשא"ש ט"ז)
מד (א) כאשר ויכלון שארה, ויתר מן המניע להם בכסף אשר הביאו לו * (הרמב"ן), והוא
 ענין הטענה והנשא, וענינו לשאת, וכן בחסרון הלמד' בדרך העוקור לפעמים : (ג)
 גביע, רש"י פי' גביעי, כוס ארוך וקורין לו מד"רט עכ"ל, ולא ידעתי פירושו, אולי כל' מסר
 והוא גם לכלי זכוכית שמשמשין בו הטורפי', תחתיתו עגול ככדור וראשו ארוך וצר : השם
 בפיו אמתחת הקטן, לשון ב' הישר ויאמר אליו יוסף (לבנימן שאכל עמו לבדו כאשר סוסר
 בתורה) אינו הוא יוסף חתך אך אל תגלה את הדבר הזה אל חתך הנני שולח אותך עמו רגל
 וטימתי להשיב אתכם העירה ולקחתך מאתם : והיה אם יתן את נפשם והלחשו עליך או דעת
 כי נחשו על אשר עשו לי וטדעתי אליהם : ואם יעזובך ולקחתי אותך וישבת אתי וכלתתי לך
 גילטו להם ולא שודעו אליהם עכ"ל, הנה לא כיון יוסף בזה רק לבחון לבנם, וכן פי' רש"י